

Arbejderforsikringen.

Brentanos ny Bog. De tre socialistiske Theorier. Jernhaarde Lønningslov; Værdilæren; Usikkerheden i Arbejdertilværelsen. Er den nødvendig? Arbejdets planmæssige Regulering. Gjensidighed i Understøttelse. Erhvervsordning og Forsikring. Den danske Arbejderkommission. De danske Syge- og Begravelseskasser. Mindretallets «fuldstændige Systemforandring». Tvangen «opdrager» og gør «moralisk». Flertallets statshjulpne Selvhjælp. Alderdomsforsørgelsen.

Navnlig ved Hjælp af tre Theorier — skriver Brentano*) — søge Socialdemokraterne at begrunde Nødvendigheden af en fuldstændig Omdannelse af den økonomiske, politiske og sociale Ordning.

Lassalle gjorde Læren om «den jernhaarde Lønningslov» til Midtpunktet for sin Agitation: «Den gennemsnitlige Arbejdsløns Begrænsning til det i et Folk sædvansmæssigt Nødvendige for at Tilværelsen kan fristes og Forplantning ske, — det er,» skrev han, «den jernhaarde og grusomme Lov, der behersker Arbejdslønnen under Nutidens Forhold». Og han søgte videre at udvikle, hvorledes Arbejderne «som en Følge af denne jernhaarde og grusomme Lov . . . endog nødvendigvis udelukkedes fra det stigende Udbytte af deres eget Arbejde.»

*) Dr. Lujo Brentano: Die Arbeiterversicherung gemäss der heutigen Wirtschaftsordnung. Leipzig, 1879. Duncker & Humblot. (262 S.)

Arbejderforsikringen.

Brentanos ny Bog. De tre socialistiske Theorier. Jernhaarde Løn-
ningslov; Værdilæren; Usikkerheden i Arbejdertilværelsen. Er den
nødvendig? Arbejdets planmæssige Regulering. Gjensidighed i Under-
støttelse. Erhvervsordning og Forsikring. Den danske Arbejder-
kommission. De danske Syge- og Begravelseskasser. Mindretallets
«fuldstændige Systemforandring». Tvangen «opdrager» og gør «mo-
ralsk». Flertallets statshjulpne Selvhjælp. Alderdomsforsørgelsen.

Navnlig ved Hjælp af tre Theorier — skriver Brentano*)
— søge Socialdemokraterne at begrunde Nødvendigheden
af en fuldstændig Omdannelse af den økonomiske, polit-
iske og sociale Ordning.

Lassalle gjorde Læren om «den jernhaarde Løn-
ningslov» til Midtpunktet for sin Agitation: «Den gjen-
snitlige Arbejdsløns Begrænsning til det i et Folk
sædvansmæssigt Nødvendige for at Tilværelsen kan fristes
og Forplantning ske, — det er,» skrev han, «den jern-
haarde og grusomme Lov, der behersker Arbejdslønnen
under Nutidens Forhold». Og han søgte videre at ud-
vikle, hvorledes Arbejderne «som en Følge af denne jern-
haarde og grusomme Lov endog nødvendigvis ude-
lukkedes fra det stigende Udbytte af deres eget Arbejde.»

*) Dr. Lujo Brentano: Die Arbeiterversicherung gemäss der heutigen
Wirtschaftsordnung. Leipzig, 1879. Duncker & Humblot. (262 S.)

Endelig mente han at paavise, at en Forandring i Arbejdernes sørgelige, fortrykte Stilling kun kunde opnaas ved Hjælp af en Omdannelse af Staten og Samfundet.

Lassalle havde praktisk skabt det tyske Socialdemokrati; men dets «aandelige Fader» var Karl Marx. Efter Lassalles Død fik Marx en mere umiddelbar Indflydelse paa Socialdemokratiet, og til dettes theoretiske Støttepunkter for Nødvendigheden af en social-økonomisk Omdannelse føjede han nu sin Værdilære og sin Lære om Produktionskriserne.

Den Marx'ske Værdilære er ikke Andet end en videre Udvikling af de ældre engelske Økonomers Værdilære. Allerede hos Adam Smith findes den vildfarende Grundanskuelse (— som Brentano udtrykker sig —), den vildfarende Grundanskuelse hvorpaa den socialdemokratiske Lærebygning er bleven oprejst. «De Ting,» skriver Adam Smith, «der have den største Brugsværdi, have hyppigt en ringe eller slet ingen Bytteværdi; og omvendt have de, der have den største Bytteværdi, hyppigt kun en ringe eller slet ingen Brugsværdi.» Dermed var Brugsværdiens Betydning for Bestemmelsen af Bytteværdien afvist! Og Ricardo hævder, at Bytteværdien ikke bestemmes af Nyttens men af den nødvendige Arbejdsmængde: allerede Ricardo forsøger at opløse alle Værdier i Arbejdskvanta og alle Arbejdskvanta i Arbejdstid! Karl Marx's Lære, at de forskellige Varers Bytteværdi bestemmes af «den socialt nødvendige Arbejdstid», er ikke Andet end en revideret Udgave af den Smith-Ricardo'ske Lære. Naar Varernes Værdi kun skyldes Arbejderne, er det kun en berettiget Fordring, at hele denne Værdi ogsaa tilfalder Arbejderne; men i Virkeligheden giver Arbejdsherren til Arbejderne kun den Del af Værdien, der er nød-

vendig for at de akkurat kunne leve; Resten, hele «Merværdien», stikker Arbejdsherren i sin egen Lomme. Dette kalder Marx en systematisk Plyndring.

Dog ikke nok hermed. Den «kapitalistiske Produktionsmaade» gaar ud paa gjennem «Merværdien» systematisk at berige Arbejdsherrerne, hvilket er det Samme som: systematisk at plyndre Arbejderne. Men jo større Udbuddet af Arbejdskræfter er i Sammenligning med Efterspørgslen, desto lavere er Lønnen, og desto større er Merværdien. En «relativ Overbefolkning» maa derfor ønskes tilvejebragt af dem, der profitere ved den «kapitalistiske Produktionsmaade». Den kapitalistiske Produktionsmaade medfører hurtigt vekslede tropisk Opblomstren og voldsom Sammenstyrten af Industrien; gennemgaaende følger hermed en «relativ Overbefolkning»; og ved Hjælp af den bliver Arbejderstanden stedse et Redskab til Kapitaliststandens Berigelse. Denne Produktionsmaade beriger saaledes Arbejdsherrerne; — men for Arbejderstanden bevirker den en økonomisk Usikkerhed, der gjør enhver menneskeværdig Tilværelse umulig.

Her have vi altsaa de ovennævnte tre, nøje sammenhængende Theorier: Læren om den jernhaarde Lønningslov; Læren om den systematiske Plyndring af Arbejderne, derved at Driftsherrerne tilegne sig Merværdierne; Læren om de med den kapitalistiske Produktionsmaade følgende Kriser, der begrunde en fuldstændig Usikkerhed i Arbejdernes Tilværelse.

Om den første Theori kan der næppe længere herske megen Tvivl. I og for sig kan den være rigtig nok; men «den jernhaarde Lønningslov» er ikke ejendommelig for «Arbejderne» i dette Ords snævrere, populære Betydning; den gjælder alle Producenter. Heller

ikke kan den betegnes som «grusom», naar det «sædvansmæssigt Nødvendige», «Levefoden», lader sig skrue i Vejret. I sine tidligere, her i Tidsskriftet omtalte Bøger, «Arbeitergilden» og «Das Arbeitsverhältniss», har Brentano paavist, hvorledes Arbejderne, trods den jernhaarde Lovs Existens, og under de bestaaende Samfundsforhold, kunne faa en større Del i Kulturen.

Af de tre Theorier er den Marx'ske Værdilære, Læren om den systematiske Plyndring af Arbejderne, i Virkeligheden den vigtigste. Marx selv har ogsaa betegnet den som hele Systemets «Grund- og Hjørnesten». Og praktisk set var det ogsaa ret fiffigt af Marx at forlange, at hans Modstandere først og fremmest skulde gjendrive hans Værdilære, — denne Lære om at Værdien ikke bestemmes af Varernes Brugsværdi men af deres socialt nødvendige Produktionsomkostninger, det Arbejde de have kostet, — denne Lære, som orthodoxe engelsk-franske Nationaløkonomer hyldede. «I og for sig er det nu,» skriver Brentano, «ikke vanskeligt at vise det Vildfarende i hine engelsk-franske Nationaløkonomers Grundanskuelse, hvorpaa den Marx'ske Værdilære hviler. Naar Adam Smith skriver: «De Ting, der have den største Brugsværdi, have hyppigt kun en ringe eller slet ingen Bytteværdi, og omvendt,» saa begaar han den Fejl at sammenligne Værdierne af to forskjellige Størrelser af samme Ting med hverandre. Naar man nemlig taler om en Tings Bytteværdi, d. v. s. dens Evne til at opnaa en Pris, har man nødvendigvis altid en bestemt Mængde af denne Ting, en fast afgrænset Størrelse for Øje; thi Pris og Bytteværdi gives der kun i Forhold til bestemte Mængder. Naar Smith derimod siger: «Intet er nyttigere end Vand; men man kan ikke tilbytte sig Nogetsomhelst

derfor,» — saa har han, hvor han taler om Vandets Nytte, Vandet i Almindelighed, altsaa en aldeles ubestemt Størrelse for Øje, hvorimod han nødvendigvis maa tænke paa en fast afgrænset Størrelse, naar han taler om dets Bytteværdi. Han sammenligner altsaa Mængder af forskjellig Størrelse med hverandre. Havde han, hvor han taler om Vandets Nytte, ligeledes forestillet sig en bestemt Størrelse, f. Ex. en Pot Vand, saa vilde han vel ikke have paastaet, at Vand er den nyttigste Ting. Hans Paastand vilde da kun have været rigtig i det Tilfælde, at der netop kun var én Pot Vand at opdrive, og at Livets Opretholdelse ahang af den. Men i dette Tilfælde vilde Vandets Bytteværdi netop svare til dets Brugsværdi, og man vilde være rede til at give Alt for det. I alle Tilfælde derimod, hvor et i Forhold til Trangen ubegrænset Antal Potter Vand var at faa, vilde ikke blot Bytteværdien men ogsaa Brugsværdien have været lig Nul; thi hin Pot Vand kunde jo erstattes ved et relativt ubegrænset Antal Potter. Ja, det er saa langt fra, at Vand ubetinget er den nyttigste Ting, at det endog kan være skadeligt. Naar Floderne træde over deres Breder, naar Vandet trænger ind i vore Huse og ødelægger Ting og drukner Mennesker, er det alt Andet end nyttigt. Aabenbart er det kun nyttigt, hvor vi behøve det; men i samme Grad har det ogsaa Bytteværdi. Paa den anden Side have Ting, til hvis Tilvejebringelse der bekostes Arbejde, aabenbart kun Bytteværdi, forsaavidt vi behøve dem. Produktionsomkostningerne i og for sig kunne ikke give en Ting Bytteværdi. Kun den konkrete Brugsværdi er det, der betinger Tingenes Bytteværdi.» — Ogsaa Schäfte har søgt at paavise det Fejlagtige i den Marx'ske Værdilære, denne konsekvente Udvikling af de orthodoxe

engelsk-franske Økonomers Anskuelse, — og efter hvad f. Ex. Mehring siger, har Schöffles Gjendrivelse gjort et stærkt Indtryk paa de mere tænkende tyske Socialdemokrater.

Men dermed er Arbejderspørgsmaalet ikke løst. Det er ikke nok at paavise den Indflydelse, Arbejderne kunne øve paa deres Løn og derigjennem paa deres Andel i Kulturen, altsaa det Urigtige i de Slutninger, Lassalle uddrog af sin jernhaarde Lønningslov; og det er heller ikke nok at gjendrive Marx's Værdilære. Den tredje socialistiske Lære staar tilbage. Det staar tilbage at undersøge, hvorledes det forholder sig med denne Usikkerhed i Arbejdernes Existens, der siges nødvendigvis at følge med den kapitalistiske Produktionsmaade, og om denne Usikkerhed kun kan afhjælpes ved den socialistiske «planmæssige Ordning af Produktionen».

Det maa nu først indrømmes, at Arbejderne overalt, hvor den moderne Produktionsmaade behersker det industrielle Liv, lide under en høj Grad af Usikkerhed. Det maa endvidere erkjendes, at der ikke kan være Tale om nogen Løsning af Arbejderspørgsmaalet, saalænge Arbejderne ikke opnaa en lignende Grad af Sikkerhed i Tilværelsen som de øvrige Samfundsklasser. Paa disse to Punkter have Socialisterne virkelig Ret, og de Indvendinger, man fra antisocialistisk Side ofte fremsætter herimod, skyldes en mildest talt højst overfladisk Betragtning af de faktiske Forhold. At paastaa, at Arbejderne ere sikre paa en (omend beskeden) Løn! at paastaa, at de store periodiske Kriser ikke i den stærkeste Grad gaa ud over Arbejderne! Nej, Usikkerheden i Arbejderklassens Tilværelse er et sørgeligt Faktum, og denne Usikkerhed er netop Hovedaarsagen til den største Del af den

materielle, intellektuelle og moralske Nød, hvorunder Arbejderklassen (og derved hele Samfundet) lider.

Men — den Omstændighed, at en høj Grad af Usikkerhed i Arbejderklassens Tilværelse hidtil faktisk overalt har fulgt med den moderne Produktionsmaade, involverer ikke, at den nødvendigvis i al Evighed maa følge hermed. Socialisterne have ikke bevist, ja ikke engang forsøgt at bevise, at den nævnte Usikkerhed er absolut uadskillelig fra Nutidens økonomiske Ordning, og saalænge Beviset herfor ikke er ført, vilde det dog være lidt voveligt, om man vilde indlade sig paa det fantastiske Experiment med «den planmæssige Regulering af Produktionen». Usikkerheden maa man imidlertid se efter Evne at fjerne, og Opgaven bliver da at undersøge: om de for Arbejderklassen saa ødelæggende Følger af de industrielle Kriser ere den nuværende økonomiske Ordnings nødvendige Ledsagere, hvad Socialister, uden at bevise det, paastaa; — eller om Usikkerheden maaske blot skyldes den Omstændighed, at den nuværende økonomiske Ordnings Principer og Krav med Hensyn til Arbejdsforholdet endnu ikke ere blevne fuldkomment virkeliggjorte.

Det Sidste mener Brentano: netop ved en korrekt Gjennemførelse af den bestaaende økonomiske Ordnings Principer vil Usikkerheden kunne fjernes. Og denne korrekte Gjennemførelse skal ske ved Hjælp af de af ham til Overmaal lovpriste Fagforeninger efter engelsk Mønster. Man har indvendt, at Usikkerheden i Arbejdertilværelsen kun kan fjernes ved en fuldstændig ny, «planmæssig Regulering af Produktionen», ikke ved den af Brentano saa varmt anbefalede «korporative Organisation». Brentano vil vise det Vildfarende i denne Antagelse; hans Fag-

foreninger maa endnu engang frem, — og dermed vil han da anse «den systematiske Opbygning af den af mig anbefalede korporative Organisation af Arbejderne for i det Væsenlige fuldendt».

Usikkerheden i Arbejdernes Tilværelse skyldes forøvrigt ikke udelukkende de med den nuværende Produktionsmaade følgende hyppige Kriser; den skyldes ogsaa Arbejdernes Besiddelsesløshed. Da Arbejdskraften er den eneste Kilde til Arbejdernes Indkomst, og da Arbejdskraften er identisk med selve Mennesket, true alle Farer, hvoraf Menneskets Liv er omgivet, Arbejdernes økonomiske Basis. Sygdom, Alderdomssvaghed osv. indvirke vel ogsaa forstyrrende paa den Formuendes Liv; men sin Formue vedbliver han dog at nyde godt af; den vedbliver jo fremdeles at afkaste Renter; — men naar man kun har sine Hænders Gjerning at leve af, er enhver Sygdom ødelæggende. Ogsaa for den Formuende er Døden forbunden med Sorger og Bekymringer; men den Formue, der i levende Liv hjalp ham, forsvinder ikke med hans Død; den bliver tilbage, og gjør det muligt at give ham en passende Begravelse, ligesom den forhindrer, at hans Efterladte prisgives til Elendigheden; — men naar den personlige Arbejdskraft var Ens eneste Indtægtskilde, hvorfra skulle saa Midlerne faas til en anstændig Begravelse og til Opdragelsen af de efterladte Børn? Disse to Faktorer — de ideligt tilbagevendende industrielle Kriser og Besiddelsesløsheden — frembringe i Forening den omtalte Usikkerhed i Arbejdertilværelsen.

Men — mener Brentano — denne Usikkerhed kan fjernes, ogsaa under Bevaringen af den nuværende økonomiske Ordning: thi «de Ubemidlede have Kammerater, der befinde sig i samme Stilling som de, og som — imod

Løfte om en tilsvarende Hjælp i Nødtilfælde — ere beredte til at understøtte dem om nødvendigt ved at give Tilskud af deres Arbejds løn. Gjensidigheden i Understøttelsen er Arbejdernes Kapital, der hjælper dem i Nøden og giver dem Selvstændighed og Uafhængighed. Og Spørgsmaalet om og hvorledes Usikkerheden i Tilværelsen kan fjernes fra Arbejdernes Liv ved en konsekvent Gjennemførelse af den nutidige økonomiske Ordning Principer, stiller sig da som et Spørgsmaal om den mest formaalstjenlige Organisation af Arbejderforsikringen.» Dette Spørgsmaal er overordenlig hyppigt blevet behandlet, theoretisk og praktisk; — men alle hidtidige theoretiske og praktiske Behandlinger af denne Sag, lide, hvor mange gode Enkeltheder de end kunne indeholde, «alle af én Fejl: Alle behandle Spørgsmaalet om en formaalstjenlig Organisation af Arbejderforsikringen for sig, løsrevet fra Betragtningen af den samlede økonomiske Ordning, uden fyldestgørende Betragtning af den Sammenhæng der nødvendigvis bestaar mellem Erhvervsordningen og Ordningen af Arbejderforsikringen. Ligesom der gives Økonomer, der ikke tage Hensyn til, at det økonomiske Liv kun er én Side af Folkets Liv og netop derfor er i uadskillelig Forbindelse med Folkets politiske Tilstand og Kultur; ligesom disse paa uvidenskabelig Maade uden Videre ville gennemføre Alt, hvad de paa det økonomiske Omraade anse for abstrakt muligt, uden at bekymre sig om Folkets politiske Udvikling og Kulturtrin, og uden at bekymre sig om dets ideale Fornødenheder, — saaledes har man ogsaa villet virkeliggjøre eller virkeliggjort Alt, hvad der paa Arbejderforsikringens Omraade syntes ønskeligt, uden Hensyn til om den bestaaende Erhvervsordning tillod Gjennemførelsen. Saasnart man

vilde betragte den mellem Erhvervs- og Forsikringsordningen nødvendigt bestaaende Sammenhæng, ville alle Stridsspørgsmaal om Grundprinciperne for Arbejderforsikringen vise sig at være løste. For Den, der betragter Nutidens økonomiske Ordning som et nødvendigt Correlat til Nutidens politiske og sociale Ordning og til Nutidens Kulturliv; for Den, som — netop fordi han som en Følge af sin Erkjendelse af denne Sammenhæng holder paa den bestaaende økonomiske Ordning — kun bestræber sig for at fjerne de Misligheder, der samtidigt true den bestaaende økonomiske, politiske og sociale Ordning og det nuværende Kulturliv, — for ham kan der kun gives én Ordning af Arbejderforsikringen, og saalænge den nuværende Erhvervsordning bestaar, kan kun denne ene Ordning blive Herre over hine Misligheder.»

Det, der altsaa ifølge de foranstaaende Betragtninger er Brentanos Opgave, er da Følgende: at paavise den nødvendige Sammenhæng mellem Erhvervsordningen og Forsikringsordningen, eller rettere: det hele Understøttelsesvæsen; at undersøge om Arbejderforsikringen faktisk er ordnet paa en med den økonomiske Ordning stemmende Maade; og at vise, hvilken Ordning af Arbejderforsikringen der alene stemmer med den nuværende Erhvervsordning, og som derfor, saalænge denne økonomiske Ordning holder sig, alene er i Stand til at fjerne Usikkerheden i Arbejderens Tilværelse. —

Resultaterne af Brentanos Undersøgelser kunne vi først meddele i en senere Artikel. Saa meget kan dog allerede nu bemærkes, at han ser paa Sagen fra et saa højt Standpunkt, at det bliver muligt at faa et virkeligt Overblik over den.

I Formen er selvfølgelig Brentanos klare, livlige,

gjennemgaaende særdeles tiltalende Bog i høj Grad forskjellig fra en dansk Kommissions-Betænkning. Men hvad Indholdet angaar, findes der i den danske Arbejderkommissions Betænkning et Afsnit, der ligesom den tyske Forfatter behandler Spørgsmaalet om Arbejderforsikring. Trods al formel Forskjellighed kan det derfor nok tillades at sætte disse to Værker, Brentanos Skrift og den danske Arbejderkommissions Betænkning, ved Siden af hinanden. —

I det Program, Regeringen i 1875 udkastede for den da sammentrædende Arbejderkommission, fremhævedes særligt Spørgsmaalet om en Reorganisation af Understøttelseskasserne. Arbejderkommissionen har da ogsaa taget denne Sag under Overvejelse. Af de gjensidige Arbejder-Hjælpeforeninger have i Danmark Syge- og Begravelseskasserne størst Betydning, og det er derfor ogsaa dem Kommissionen under sine Overvejelser først har haft for Øje.

Af de danske Sygekassers Historie meddeler Kommissionen Følgende:

Sygekasser have været kjendte og anvendte i Danmark fra de ældste Tider; allerede de gamle Gilder havde bl. A. det Formaal at understøtte syge Gildebrødre. Da Gilderne senere gik over til Haandværkslav, var det navnlig Svendelavene, der stillede sig den Opgave at yde gjensidig Hjælp i Tilfælde af Sygdom, Alderdomssvaghed o. L. Efterhaanden udviklede Forholdene sig saaledes, at enhver Svend var tvangspligtigt Medlem af det Lav, hans Haandværk hørte til, og indtil Næringsloven udkom i 1857, bestod der altsaa endel Tvangskasser, de saakaldte Svendelader, hvis vigtigste Formaal var at yde Syge- og Begravelseshjælp. Da Lavstvangen ophævedes

ved Næringsloven af 1857, bortfaldt ogsaa denne Kasse-
tvang, og der stilledes i Udsigt, at de tidligere Svende-
laders Kassebeholdninger kunde overføres til frivillige
Foreninger af Svendene. Foruden hine Tvangskasser be-
stod der ogsaa nogle frivillige Foreninger.

Hvad angaar Sygekassernes Statistik meddeles, at
medens der i 1867 befandtes 297 Syge- og Begravelses-
kasser med 23 000 Medlemmer, voxede disse Tal i Løbet
af faa Aar til betydeligt over det Dobbelte, idet der i Slut-
ningen af 1874 fandtes ikke mindre end 685 Kasser med
c. 87 000 Medlemmer og en samlet aarlig Indtægt af
c. 800 000 Kr. Foreningerne, der navnlig findes paa Øerne
og i Østjylland, især i og omkring de større Byer, havde
opsparat en Kapital af omtr. 1200 000 Kr., og havde i
Løbet af 1874 uddelt 215 000 Kr. i direkte Pengeunder-
støttelse, 54 000 Kr. til Medicin og 62 000 Kr. i Læge-
honorar. Endvidere uddeltes omtr. 51 000 Kr. i Begravel-
seshjælp og 9000 Kr. i Understøttelse til Gamle og til
Medlemmernes Enker. Desuden virkede Foreningerne som
Laanekasser.

Det fremgaar heraf, at Sygekasseinstitutionen har
været i rask Fremvæxt, og at den allerede har et betyde-
ligt Omfang. Men ubeldigvis synes den at være kommet
ind i et «galt Spor». Regeringen har vel tidligere
gjort nogle Bestræbelser for at holde den i det rette: en
i 1861 nedsat Kommission udarbejdede saaledes et Normal-
udkast til Love for Sygekasser, og en anden Kommission,
af 1866, havde det Hverv at afgive Betænkning om, hvad
der var at gjøre for Sygekasseinstitutionen. Begge disse
Kommissioner have imidlertid arbejdet omtrent forgæves;
— om den tredje Kommission vil faa bedre Held, vil
Fremtiden vise. Arbejderkommissionens Bestræbelser for

at bringe Sygekasseinstitutionen ud af det gale og ind i det rette Spor bestaa nu dels i en Paavisning af de Mangler, der klæbe ved Kasserne, dels i bestemte Forslag til Institutionens Ordning.

Af de talrige og væsenlige Mangler, der knytte sig til den bestaaende Ordning af Sygekasserne, fremhæves: Bestemmelserne om Bidragenes Størrelse ere ofte meget uheldige: meget almindeligt betale Medlemmerne samme Bidrag uden Hensyn til deres Alder, hvilket ikke alene er en Uret mod de Unge (fordi disse saaledes komme til at betale for de Ældre, hos hvem Sygeligheden gennemsnitligt er større), men tillige udsætter Kassen for, at de ældre, mere sygelige Medlemmer efterhaanden komme til at udgjøre et uforholdsmæssigt stort Antal. Derhos er der hos de yngre Sygekasser en Tilbøjelighed til at sætte Bidragene altfor lavt, hvilket ogsaa er farligt for Foreningernes Bestaaen. Endvidere laanes der ofte Smaasummer ud til Medlemmerne uden tilbørlig Sikkerhed, hvilket, om det end kan bidrage til at knytte Medlemmerne til Foreningen og til i det Hele at gjøre den populær, selvfølgelig er yderst farligt. Ogsaa forbundne med Farer ere Æresmedlems-Bidrag, Overskud fra Fester, Gaver, Bidrag fra det Offenlige og lignende tilfældige Tilskud, der, netop fordi de ere tilfældige, ikke kunne bidrage til at give Foreningerne en rolig og sikker Tilværelse. Fremdeles er Kassernes Forhold til Lægerne ofte ordnet uheldigt, idet Honoraret til Lægen ofte er saa ubetydeligt, at hans Virksomhed i Foreningens Tjeneste for største Delen maa betragtes som Gave, hvilket medfører, at han ikke knyttes tilstrækkeligt nøje til den. Ogsaa er Regnskabsvæsenet m. m. højst mangelfuldt. Endelig maa fremhæves, at hele det Grundlag, hvorefter Sygekasse-Tarifen skulde beregnes,

er i højeste Grad ufuldstændigt og mangelfuldt, hvilket atter medfører Nødvendigheden af at gøre den Hjælp, Kassen yder, meget begrænset.

Med Hensyn til den foreslaaede Ordning deler Kommissionen sig i et Flertal og et Mindretal. Dette sidste bestaar foruden af Kommissionens Formand, Rosenørn, af Medlemmerne Krebs, Fraenckel og Andersen; — Flertallet er altsaa de øvrige Medlemmer.

Mindretallet foreslaar, hverken mer eller mindre: «der skal indføres Tvangssygekasser, saaledes at enhver til den egenlige Arbejdsklasse henhørende Person skal godtgjøre at være Medlem af en offentlig anerkjendt Sygekasse». Nogen Antydning af, hvor Grænserne skulle drages for den «egenlige» Arbejderklasse, og hvor den uegenlige begynder, gives ikke. For Haandværkerstandens Vedkommende skal Kassetvangen indføres samtidigt med Lavstvangen; men forøvrigt fremgaar det ikke af Mindretallets Betænkning, i hvilket Omfang det har overvejet den ovenfor omtalte nødvendige Sammenhæng mellem Erhvervsordningen og Forsikringsvæsenet. Til Anbefaling for den foreslaaede Tvang anføres, at den slet ikke vilde være en Nutidsindretning men tværtimod en af Fortidens aflagte Skikke: langt fra at være «noget Nyt» vilde den være en ligefrem «Tilbagevenden til det gode Gamle». Foruden ved denne Anbefaling søges Forslaget støttet ved en Bemærkning om, at man i Tyskland «har bibeholdt Tvang.» — Specielt for Haandværkerstandens Vedkommende udtaler Mindretallet sin «Beklagelse» — der formenes at deles «af Alle» — over «Savnet af de tvungne Kasser». Frivillige Kasser kunne slet ikke erstatte tvungne Kasser, og Grunden hertil maa ikke søges i, at de frivillige Kasser «i denne eller hin enkelte Hen-

seende» skulde lide af Mangler, som der kunde «være Haab om» at rette ved enkelte Foranstaltninger; — nej, «Manglerne ligge ingenlunde nærmest hos de bestaaende Kasser»; Ulykken er: «at selve Sagen i sin Helhed ved at være overladt til Frivilligheden er bleven bragt ind i et galt Spor, af hvilket der kun kan være Haab om at bringe den ud ved en fuldstændig Systemforandring.» Derfor tilraader Mindretallet «indtrængende»: at man for Haandværkerstandens Vedkommende i Forbindelse med Gjenoplivelsen af Lavene snarest muligt gjenopretter de gamle pligtige Svendelader til gjensidig Hjælp i Sygdomstilfælde og ved Begravelse. Ved den foreslaaede «fuldstændige Systemforandring» vil det «lykkes at opnaa det tilsigtede Øjemed, nemlig at faa alle Medlemmer af Haandværkerstanden til at deltage.» Endvidere menes det at være «ikke vanskeligt at indse», at Tvangskasserne ikke ville kjende Noget til de ovennævnte Mangler. Og endelig anføres følgende Anbefaling for Tvangen: Tvangen vil faa en «særdeles Betydning» «for Arbejderstandens moralske Udvikling»; «Livet i saadanne (Tvangs-) Samfund» har en «opdragende Kraft», hvilket «heller ikke maa overses»; Tvangen, endelig, «udvikler til Selvstyrelse», thi Tvangen er «en Forskole til Deltagelsen i Samfundslivets højere Former», der væsenligt hvile paa Frihedens Princip, medens en «Forskole» til Selvstyrelses- eller Friheds-Livet naturligvis «kun meget mangelfuldt tilvejebringes» ved Selvstyrelses- eller Friheds-Foreninger.

Mindretallet vil ikke indføre «noget Nyt»; Gud bevar's! — men maaske er det dog «noget Nyt», at anbefale Tvangs-Institutioner som «Forskoler» for Livet i Selvstyrelses-Institutioner. For Flertallet, som vi

nu vende os til, synes i alt Fald Mindretallets pædagogiske Principer at være lidt uvante. Mellem Flertallet og Mindretallet er der paa dette Punkt en pudsigt Modsætning: «det gode Gamle», — for at tale Mindretallets Sprog — lærte, at naar Folket mangler Ansvarlighed, fordi det mangler Frihed, kan det ikke udvikle sig «moralsk». Flertallet, der dog ikke tror, at alt det Gamle var godt, holder sig her til «det gode Gamle»; — Mindretallet opgiver det! Mindretallet vil have Tvangs-Institutioner af Hensyn til «Arbejderstandens moralske Udvikling»; — Flertallet mener derimod, at Institutionerne, «forsaavidt de ere frivillige» ville «være i højeste Grad skikkede til at fremme Arbejderens moralske Udvikling»; thi den fri Forening «væner ham til at have Blikket henvendt paa Fremtiden, den vækker og styrker derved hans Forudseenhed», idet «den styrker hans Tillid til sig selv og hans Lyst til ogsaa paa andre Maader at hjælpe sig selv og arbejde sig opad». Og hvad den «opdragende» Indflydelse angaar, tror Mindretallet, at Folk, der holdes i Ledebaand, bedst ville opdrages til at staa paa egne Ben, — medens Flertallet skriver, at hele denne «opdragende Indflydelse vilde tildeels eller maaske helt forsvinde, naar der indførtes Tvangsforanstaltninger.» Ja, saa stor Vægt tillægger Flertallet de frivillige Foreningers «moralske og opdragende» Virkninger, at det antager, at Fordelen ved disse Virkninger ere af «lige saa stor Betydning» som de Fordele, der følge af Hjælpeforeningernes umiddelbare, materielle Formaal. Modsætningen kan ikke være mere diametral.

Men omend Flertallet altsaa tilraader Frivilligheden bevaret, tror det dog, at det Offentlige bør træde til for saa vidt muligt at styrke og hjælpe den frivillige Organisation. Det er dog en Selvfølge, at der kun kan være

Tale om at hjælpe saadanne Foreninger, fra hvis Love og Organisation de ovennævnte Mangler saa vidt muligt ere fjernede. Foreningerne bør da indsende deres Love til Prøvelse ved en offentlig Avtoritet; men det fraaades at søge tilvejebragt (hvad man har gjort i Tyskland) tvungne Normallove, som Foreningerne skulle antage; herved vilde Friheden i for høj en Grad modvirkes. — Hvori bør nu det Offenliges Understøttelse bestaa? Neppe deri, at Staten paatager sig en Garanti for de anerkjendte Foreninger, i Smag med Statens Garanti ligeoverfor Livrenteanstalten. Heller ikke deri, at der oprettes en Stats-Sygekasse. Men vel snarere deri, at Staten ved at «yde Hjælp til Selvhjælpen» gjør det muligt for Hjælpekasserne at virke i et større Omfang end det meget begrænsede Omfang, hvori de under de forhaandenværende Forhold kunne virke. Det Offenlige kunde f. Ex. give Understøttelse til de Sygekassemedlemmer, der ere syge ud over den Tid, i hvilken Sygekasserne i Almindelighed ere i Stand til at hjælpe. Foruden saadan direkte Pengehjælp kunde det Offenlige give Moderation i Betaling til Sygehuse og Hospitaler, og for Landsogdenes Vedkommende kunde der gives Fribefordring til at hente Læge for saadanne Medlemmer af anerkjendte Sygekasser, som ikke selv have Raad til at befordre ham. Ogsaa burde der gives Foreningerne Adgang til fra Tid til anden at faa deres Status opgjort m. m.

I Henhold til de foranstaaende Betragtninger fremsættes der da følgende Plan til en Ordning af «de gjensidige Hjælpeforeninger». Planen er beregnet paa alle Arter af saadanne Foreninger:

Det skal for Fremtiden være Pligt for enhver Forening til gjensidig Hjælp i Tilfælde af Sygdom og Døds-

fald, Invaliditet, Alderdomssvaghed eller lignende Tilfælde inden Udgangen af hvert Aars Marts Maaned at indsende en Beretning om sin Virksomhed til Regeringen, ledsaget af et Regnskab, affattet i en af denne nærmere bestemt Form. Forsaavidt Foreningen har flere Formaal, skal den deles i lige saa mange selvstændige Afdelinger, saaledes at der ingen organisk Forbindelse bestaar imellem dem, og at der altsaa ogsaa føres særskilt Regnskab for enhver af Afdelingerne. — Enhver saadan Forening skal i sine Love, hvoraf et Exemplar indsendes til Regeringen, optage en Bestemmelse om, paa hvilken Maade Foreningens Formue maa frugtbargjøres eller iøvrigt anbringes. — Der oprettes en særlig Regerings-Institution med det Hverv at føre Tilsyn med saadanne gjensidige Hjælpeforeninger; denne offentliggjør aarlige Beretninger om og fører Tilsyn med disses Virksomhed m. M. samt opgjør paa Forlangende deres Status. — En Forening af den her omhandlede Art betegnes som offentlig anerkjendt paa følgende Betingelser: a) den skal indsende sine Love til Regeringens Approbation og erholde denne, hvortil udkræves, at de indeholde hensigtssvarende Bestemmelser om Medlems-Bidragets Størrelse og Udredelsesmaade, om Hjælpens Størrelse og Varighed, om Bestyrelsen, Generalforsamling, Afgjørelsen af Uenighed mellem Medlemmer og Foreningen, Statutforandringer, Foreningens Ophør m. m.; b) den skal anmode Regeringen om at lade dens Status opgjøre mindst hvert femte Aar, hvilket i saa Fald skal ske uden Bekostning for Foreningen; c) den skal i sine Love have optaget Bestemmelser om Formuens Anbringelse og Frugtbargjørelse, der findes tilstrækkeligt betryggende. — En offentlig anerkjendt Forening tilstaaes der følgende Begunstigelser:

a) Stempelbegunstigelser i videste Omfang; b) er Foreningen en Sygekasse, tilstaaes der de af Medlemmerne, som ere syge ud over den Tid, i hvilken Foreningen yder Hjælp, forsaavidt de ere trængende, Kur og Pleje paa vedkommende Kommunes Regning for ligesaa lang Tid som Sygekassen har ydet Hjælpen, under Forudsætning af at Foreningen understøtter i mindst 3 Maaneder, uden at derfor de sædvanlige Virkninger af modtagen Fattigunderstøttelse indtræde; c) de offentligt anerkjendte Sygekasser gives der fortrinsvis Udsigt til Moderation i Betalingen til Hospitaler; d) fri Læge-Befordring, under visse nærmere angivne Betingelser.

Dette er det af Flertallet stillede, og af Mindretallet subsidiært tiltraadte, Forslag til en statshjulpen Selvhjælp. —

Til de ovenomtalte gjensidige Hjælpeforeninger, navnlig Syge- og Begravelseskasser, slutte Alderdomsforsørgelseskasserne sig. Nogen synderlig Udbredelse have de ikke vundet i Danmark. Da Alderdomsforsørgelsen imidlertid er af den største sociale Betydning, har Arbejderkommissionen ogsaa gjort den til Gjenstand for sine Overvejelser.

Kommissionens Mindretal mener — i Overensstemmelse med sit Standpunkt ligeover Syge- og Begravelseskasserne —, at uden Tvang vil man under vore nuværende Arbejderforhold og med den nuværende Ordning af Fattigvæsenet aldrig opnaa at tilvejebringe en Alderdomsforsørgelse, der ogsaa omfatter Proletariatet: Tvang er den første Betingelse for en almindelig Alderdomsforsørgelse. — Flertallet, derimod, tør ikke anbefale Indførelsen af tvungen Alderdomsforsørgelse. Da

Alderdomsforsørgelsen imidlertid forudsætter en særlig høj Grad af Forsynlighed og overhovedet er den vanskeligste Art af Arbejderforsikringen, tør det ikke ventes, at Arbejderne i betydeligere Udstrækning ved egen Hjælp eller ved gjensidige Hjelpeforeninger skulle kunne forskaffe sig en passende Alderdomsforsørgelse. Man har derfor henvendt Tanken paa et Tilskudssystem, ved hvilket det Offenlige af sine Midler tilskjød saa meget, at den almindelige Arbejder derved, hvis han anstregte sig for efter Evne selv at lægge Noget op, kunde blive i Stand til at købe sig en tilstrækkelig stor Livrente, naar han begyndte at føle Aarenes Vægt. Vel har Flertallet indset, at et saadant Tilskudssystem er ensbetydende med et stærkt Skridt ned ad Socialismens Skraaplan; — men, svarer Flertallet, «under en kraftig Statsmagt» «tør man nok vove sig ud paa Skraaplanen» uden Fare for at glide for langt ned. Altsaa foreslaar Flertallet, at der som Statsanstalt oprettes «en Alderdomsforsørgeskasse for Ube- midlede.» «Medlem af denne kan enhver her i Landet forsørgelsesberettiget Mand og Kvinde være, som har fyldt sit 15de Aar, og som ikke holder Tyende eller benytter anden fast Medhjælp i sin Virksomhed; dog kan Ingen være Medlem, der ejer eller bruger en Landejendom, hvis Tilliggende er større end $\frac{1}{4}$ Td. Htk., eller hvis Bedrift er saa stor, at der til dens Udøvelse holdes Forspand.» Mindretallet, derimod, foreslaar: «Medlem af denne Kasse skal være enhver Mand og Kvinde i Alderen imellem det fyldte 15de og 20de Aar, der indtage en Stilling som Tyende, Haandværkslærling eller Fabrikarbejder. Vedkommende Husbond, Mester eller Fabrikejer skal for disse tvungne Medlemmer udrede et Indskud af mindst 2 Øre

daglig.» Om Statens og Kommunens Tilskud foreslaar Flertallet: «Til de Beløb, som Medlemmerne i Aarets Løb indskyde i Kassen, tilskydes af Staten 75 pCt. og af den Kommune, i hvilken Vedkommende har fast Ophold, 25 pCt. af disses samlede Sum i Aarets Løb. Det højeste Beløb, for hvilket der kan gives Tilskud af det Offenlige til samme Person i et Aar, er 20 Kr. Det Højeste, der af Nogen kan indskydes i Kassen i et Aar, er 50 Kr.»

A. P.
